Sensorveiledning
SOSANT1090
Våren 2024
Av Tom Bratrud

I Formelle kriterier

Eksamen består av to deler. I del 1 skal kandidatene svare på **to** av fem spørsmål. I del 2 skal de svare på **ett** av tre spørsmål. I vurderingen skal **del 1 telle 25%** og **del 2 telle 75%.**

I oppgavesettet står det at kandidatene er forventet å bruke pensumlitteratur i besvarelsen av spørsmålene. Dette er også gjentatt på forelesning. Siden ordlyden «forventet» er brukt kan vi ikke stryke kandidatene om de ikke bruker pensum. Likevel: det bør refereres til noen forfattere på pensum for å få gode karakterer (C og oppover). Sensor kan imidlertid utvise skjønn her (f.eks gi C hvis det ikke nevnes noen forfattere/tekster, men besvarelsens innhold er godt og det er tydelig at kandidaten har lest pensum).

Kandidater skal strykes hvis de ikke oppfyller oppgavens formelle krav: å besvare **to** av fem kortsvarspørsmål og/eller **ett** av tre langsvarspørsmål.

II Sensorveiledning for eksamensspørsmålene

KORTSVAR (DEL 1):

1) Hva er forskjellen på synkrone og diakrone perspektiv? Redegjør for hvordan fokuset har beveget seg mellom disse i fagets historie.

Minimumskravet her er å nevne at diakrone studier tar hensyn til tidsdimensjonen ved fenomenet som studeres, altså historien, utviklingen eller prosessen knyttet til temaet, mens synkrone studier ikke gjør dette. Kandidater skal også nevneepoker og noen forfattere som representerer de to perspektivene. Grunnleggende her er funksjonalisme/strukturfunksjonalisme via Evans-Pritchard (hvis monografi er på pensum), Durkheim, Malinowski og Radcliffe Brown på synkrone studier og fokuset på prosess via Barth, Leach, Manchesterskolen/Gluckman/Turner på diakrone studier (men også evolusjonisme, diffusjonisme og tidlig amerikansk kulturhistorisk antropologi via Boas). De bedre besvarelsene her har også med postkoloniale studier via Wolf, Asad, Abu-Lughod og gjerne politisk økonomi som retninger med et diakront fokus.

De beste besvarelsene kan si noe om hvordan synkrone studier, som fokuserer på sosiale og kulturelle dynamikker på et bestemt tidspunkt, kan ses som en reaksjon på evolusjonismen og annen diakron tenkning som ikke kunne studeres med empirisk belegg og gjøre rede for hvordan samfunn opererer i nåtid.

De beste besvarelsene bør også kunne si noe om perspektivene sin forbindelse til verden utenfor fagmiljøene på tidspunktene de vokste frem, altså: den relevante konteksten de vokste frem i. F.eks: tidlige diakrone fokus som evolusjonisme kan ses i sammenheng med europeiske ideer om

fremskritt, europeisk suverenitet og kolonisering av 'primitive andre'. Amerikansk kulturhistorisk antropologi vokste frem med Boas og co sitt ønske om å studere amerikansk urbefolkning som likeverdige, ut fra en kulturrelativistisk vurdering, men utviklet gjennom tid til å få forskjellige kulturelle uttrykk. Urbanisering, industrialisering og motstand mot koloniene i Afrika på 1940-tallet og utover gjorde at Gluckman og Manchesterskolen så behovet for en metodisk og teoretisk tilnærming som kunne fange disse endringsprosessene; man kunne ikke lenger anta at et samfunn var et selvopprettholdende 'statisk' system.

2) «Forskning er ikke verdinøytral». Diskuter påstanden med utgangspunkt i debatter i antropologiens historie.

Her bør kandidaten ha med noe om 'representasjonskrisen' på 1980-90-tallet. Kandidaten bør kunne si noe om at forskning, som antropologi, aldri kan være helt objektiv, fordi forskningsspørsmålene, blikket, tematikker og tolkning vil avhenge av hvem forskeren er i relasjon til sine studiesubjekter. Det bør telle positivt om kandidaten bruker begrepet 'positivisme' i diskusjonen. Det er også et pluss om kandidaten går inn i diskusjoner om 'den andre' via Abu-Lughod og/eller Mogstad & Tses, Sørum, Geertz, Asad, Rosaldo, Marcus & Fischer. Det er også et pluss om kandidatene tar med feminisme og feministisk teori via f.eks Abu-Lughod, Rosaldo, Strathern, samt det postkoloniale blikket.

3) Hva er fenomenologi og hvordan er det relevant for antropologiske studier?

Her er et minimum å gi en definisjon av fenomenologi som en tankeretning som handler om å studere ting slik de oppfattes og erfares. Relevansen skal handle om at man kommer tett på folks egne forståelser og opplevelser av fenomener. Ingold og 'dwelling'-perspektivet er den grunnleggende forfatteren på pensum som bør nevnes. Geertz og hvordan vi kan forstå kulturell 'mening' gjennom tykke beskrivelser, som kan tangere fenomenologi, er et pluss, men ikke forventet. Her kan besvarelsen gå i flere retninger, der vi bør belønne selvstendighet i forståelse og anvendelse av fenomenologi som tilnærming i faget.

4) Strukturfunksjonalismen var en toneangivende teoretisk retning. Hva kan være verdifulle og problematiske sider ved denne retningen?

Her ber vi ikke eksplisitt om en definisjon av strukturfunksjonalismen, men det er fint om kandidaten har med en avklaring på hva strukturfunksjonalismen fokuserer på. En bør også nevne grunnleggende forfattere som vi har snakket om gjennom emnet, særlig Evans-Pritchard (hvis monografi 'The Nuer' er på pensum) og Radcliffe-Brown.

Drøfting av verdifulle og problematiske sider kan være mange, der grunnleggende poenger å drøfte rundt er; Verdifulle sider: man kan kartlegge sosiale og kulturelle dynamikker som bidrar til kontinuitet i samfunn. Studiene har ofte detaljerte, systematiske beskrivelser og ser en rekke samfunnstrekk i sammenheng; som økonomi, verdensbilder/religion, politikk, lov og rett, symboler (holisme-idealet). Problematiske sider: man kan ikke redegjøre for endring over tid. En fokuserer ofte eksplisitt på kultur og samfunn som 'system' som følger en logikk og opprettholder seg selv. Et

resultat er at man mister man av syne all inkonsistens og motsetninger som også er del av sosialt liv. Pluss om kandidatene kan referere til en eller flere av Abu-Lughod/Lien/Barth/Leach som nevner dette eksplisitt i sine pensumtekster.

Det skal gis pluss om kandidaten kan få frem metodiske poenger som at strukturfunksjonalismen gjerne innebar en positivistisk tilnærming, hvor man står 'utenfor' et samfunn/'sosialt system' og titter inn. Man hadde dermed færre refleksjoner rundt sin egen plass om deltaker i felt og hvordan det påvirker forskningsresultatene.

5) Hva er feministisk teori og hvordan har denne retningen preget antropologiske debatter og perspektiver?

Her bør kandidaten få frem at feministisk teori er en utvidelse av feminisme som forsøker å forstå hva som ligger bak ulikhet i behandling og status til forskjellige kjønn. En bør også få frem at den undersøker kvinner og menns sosiale roller, erfaringer, interesser, gjøremål og maktaspekter knyttet til dette, som skapelsen av, og vedlikeholdelsen av, normer, verdier og forventninger knyttet til femininitet, maskulinitet og hvordan disse sosialt, kulturelt, politisk og økonomisk knyttes til de forskjellige kjønnene. Kandidaten bør få med at temaer som ofte diskuteres i feministisk teori er diskriminering, objektivisering, undertrykking, patriarki, estetikk m.m og at feministisk teori ikke bare handler om kvinner, men om kjønn og kjønnsroller, forventninger og forskjellsbehandling. Forfattere som kan vises til er Abu-Lughod, Martin, Rosaldo, Strathern, Scheper Hughes & Lock.

LANGSVAR (DEL 2): Besvar <u>ett</u> av følgende tre spørsmål.

1) De-kolonisering har fått stadig mer oppmerksomhet i antropologisk tenkning og praksis. Diskuter hvordan dette temaet har vokst frem i faget og hvordan det er relevant.

Her bør kandidaten trekke linjer fra forskjellig kolonialismekritikk (f.eks Wolf) som blander seg med representasjonskrisen og postkolonial kritikk (Abu-Lughod, Asad, Marcus & Fischer, Rosaldo) til den senere tids dekolonisering av akademia (Mogstad og Tse). Pluss om kandidaten også kan trekke på den postkoloniale kritikken som følger med 'the dark anthropology', som Ortner beskriver, i å sette søkelys på maktskjevheter, konflikt, undertrykking og miljøkriminialitet i tidligere koloniområder.

De beste kandidatene vil også diskutere hvordan visse privilegerte stemmer (typisk hvite menn fra 'prestisjesoner' (Mogstad og Tse) i akademia og intelligentsiaen som USA, Storbritannia, Frankrike) har hatt en annen tilgang til posisjon, publisering osv. enn andre (kvinner, innfødte feltarbeidere fra stedene feltarbeid er gjennomført m.m).

Det er en del rom for selvstendig drøfting om det antropologiske prosjektet sine koloniale røtter, bevisstheten, selvkritikken og refleksjonene som fulgte på 1980-tallet og utover, samt nyere perspektiver på avkolonisering i denne oppgaven. Kandidaten skal belønnes for gode, selvstendige refleksjoner her.

2) Sherry Ortner skriver «Academic work, at least in the social sciences, cannot be detached from the conditions of the real world in which it takes place". Diskuter denne påstanden med utgangspunkt i antropologien og dens faghistorie.

Dette spørsmålet handler om hvordan antropologisk forskning - som hvilke temaer vi velger, metode (jfr spørsmål 1 om diakrone vs synkrone studier), teori, bevissthet om posisjonalitet m.m – formes i dialog med verden utenfor faget. Her kan kandidatene trekke på hele faghistorien om de vil. Fra evolusjonistiske perspektiver på slutten av 1800-tallet som var inspirert av Darwins gjennombrudd på omtrent samme tid, europeiske koloni- og misjonsprosjekter som bygget på forestillinger om vestlig superioritet vis-a-vis 'primitive andre', strukturfunksjonalistenes kartlegging av politiske systemer i koloniene som tidvis formet av koloni-interesser i å forstå disse, Manchester-skolen sitt fokus på prosess/konflikt som knyttet til sosial endring (urbanisering, industrialisering, kolonimotstand osv) i de sør-afrikanske koloniene, feministisk teori som følge av feministiske bølger i euro-amerikanske samfunn generelt, postkoloniale studier og politisk økonomi-orientert antropologi som følge av problemene man så vokste frem i tidligere kolonier som fremdeles var låst i koloniale politiske og økonomiske strukturer, en interesse for antroposcene og menneskets miljø-ødeleggelser som følge av vår tids klima- og økologiske kriser m.m.

Kandidaten bør klare å trekke på, og redegjøre for, flere av disse (og potensielt andre) dreininger, interesser og fokus i faget som oppstått eller på andre måter preget av hva som foregår og oppleves at står på spill i storsamfunnet. I tillegg til å redegjøre for flere fokusområder i faget og deres relasjon til verden utenfor faget, vil de beste kunne si noe om positivisme eller umuligheten av verdinøytral forskning, da vi som forskere preges av omstendighetene vi inspireres, planlegger og får finansiert og publisert forskningen vår i.

Dette er også en oppgave med stort rom for å vise selvstendighet, refleksjon og forståelse, som krever skjønn fra sensor.

3) Hva er holisme i sosialantropologi? Hva har antropologer diskutert som de forskjellige versjonene av, og problemene knyttet til, dette idealet?

Her må kandidaten som et minimum kunne gi en definisjon av holisme – og de bør inkludere navnet til Malinowski. En bør også kunne si noe om at dette er et ideal som ikke kan realiseres i praksis. Dette argumentet bør også begrunnes, f.eks med at det gjerne er vanskelig eller umulig å få perspektivene til begge kjønn og alle aldersgrupper. Pluss om kandidaten kan si noe om posisjonalitet her; altså at hva vi får tilgang til avhenger av hvem vi er og hvordan vi blir opplevd.

Kandidaten bør si noe om strukturfunksjonalismen (særlig Evans-Pritchard hvis 'The Nuer' vi har på pensum) som en epoke/perspektiv med særlig fokus på holisme, og hvordan et fullstendig bilde av et folk, samfunn eller kultur som et 'system' kan kritiseres (flott om de kan referere til en eller flere av Abu-Lughod/Lien/Barth/Leach som kritiserer direkte i sine tekster).

Kandidaten bør nevne kulturøkologi, via Rappaport/Steward/Sørum, som en retning som også er inspirert av, og bygger på, holisme som ideal. Her som et 'økologisk system', inspirert av biologi, som også inkluderer energiutnyttelse i de naturlige omgivelsene folk bor (f.eks behov for proteininntak og kalorier som del av hvorfor/hvordan folk gjør ritualer, bor der de bor osv).

Diskusjonen av problemene kan være mange, og bør ha med flere av disse: Holisme innebærer en antakelse om at virkeligheten analytisk lar seg inndele i avgrensede enheter som står i bestemte forhold til hverandre. Helheten er mer en summen av delene hver for seg, som Durkheim var opptatt av (gjennom begrep som 'det kollektive bruset'). En beskrivelse av et sosialt 'system' sine deler må foretas med referanse til den helheten de opptrer i. De må settes i den rette sammenheng/kontekstualiseres. Men hvor mye relevant kontekst er det mulig å få med? Man kan aldri få med 'alt'. Andre problemer: posisjonalitet (altså, hvem en er i relasjon til studiesubjektene, via bl.a Abu-Lughod, Asad, Mogstad & Tses), tilgang til forskjellige/alle grupper (inkl. kjønn, alder m.m) og hvordan samfunn endrer seg over tid – som gjør det umulig å fange en helhet over tid.

Her er det også rom for at kandidaten kan vise selvstendighet og gjøre egne koblinger på kryss og tvers av pensum som bør premieres.